

STAMBULSKİYE NOVOSTİ GAZETESİNDE TEVFİK FİKRET VE OSMANLI MİLLİ MARŞI

Elfine SİBGATULLİNA *

Özet: İstanbul'da Rusça yayınlanan haftalık gazete Stambulskiye Novosti'de Tevfik Fikret ve 'Osmanlı Millî Marşı' üzerine yayınlanan makalelerde yer alan bilgi ve belgeler bu yazının konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar sözcükler: 1.Tevfik Fikret,2. Osmanlı Millî Marşı,3. Türk Şiiri,4.Stambulskiye Novosti

Tevfik Fikret and the Ottoman National Anthem in the Newspaper Stambulskiye Novosti

Abstract: This paper focuses on the information and documents found in the articles written on Tevfik Fikret and the Ottoman National Anthem in various issues of Stambulskiye Novosti, a weekly Russian newspaper published in Istanbul during the Ottoman Empire.

Key Words: 1.Tevfik Fikret, 2. Ottoman National Anthem, 3. Turkish poetry,4. Stambulskiye Novosti.

Osmanlı imparatorluğu topraklarında basılmış ilk Rusça gazete *Stambulskiye Novosti* (*İstanbul Haberleri*), Meşrutiyet dönemi Türk edebiyatından yapılmış tercüme ve Türk kültürü hakkında yazılmış derin içerikli makaleleri ile bugün de ehemmiyetini kaybetmeyen bir yayın organıdır. Bu gazetenin, 1909-1910 yıllarında toplam 33 sayısı çıkmıştır.Ayrıca, bu haftalık (16 sayfalık) resimli gazetede, Mahmud Ekrem (Recaizade), Halide Salih (Edip), Namık Kemal, Hüseyin Cahid, Şahabeddin Süleyman, Süleyman Nazif , Halit Ziya (Uşaklıgil), Mehmed Rauf, Ahmed Cevad ve adlarını burada saymadığımız bir çok Türk şair ve ediplerinin şiir, hikâye, piyes ve romanları Rusçaya tercüme edilip Rus okuyucularının istifadesine sunulmuştur. Metin tercüme ile birlikte, gazetede bu şahısların, portre ve tercüme-i hallerine de yer verilerek, 'yeni' Türk edebiyatının gelişmesinde

---

* Prof. Dr., Moskova.

oynadıkları önemli roller anlatılmıştır (Bkz. Sibgatullina 2012: 97-104). *Stambulskiye Novosti* gazetesinin, XX. yüzyıl başında kuvvetli bir akım haline gelen Batıya yönelik Türk edebiyatının en başarılı isimlerini o zamanların Rusya okuyucularına geniş planda tanıtmak açısından önemli bir rol oynadığına şüphe yoktur.

Gazetede en geniş yer verilen Türk yazarların başında Tefvik Fikret (1867-1915) gelmektedir. Türk edebiyatının yenileşmesinde mühim bir mevki işgal eden Tefvik Fikret'e geniş yer verilmesi bu bakımdan gayet tabiidir. Çünkü, gazetenin sahibi ve başyazarı olan Kumuk Türk aydınlarından Celaleddin Korkmasov (1877–1937)'un fikrine göre de, İ. Şinasî, Namık Kemal ve Tefvik Fikret, yeni Türk şiirinin temelini kuran en büyük şairlerdir.

Tefvik Fikret'e gazetenin iki sayısı adanmıştır. Bu sayılarda çıkan, 'Çağdaş Türkiye'nin meşhur yazarı (Bkz. **Стамбульские новости**. 1909: № 8, 11), ve 'Türk edebiyatının en iyi lirik şairi' [**Стамбульские новости**. № 1, Января 1910 года. Год второй. С. 12] isimli makalelerde yazarın hayat hikâyesi ve eserleri tanıtılmıştır.

Birinci makalede, şairin romantik duyguları hakkında şu sözler ediliyor:

'Evet, bu yol muhteşem bir yol, ama neden sonunda uçurum bekliyor?' diye sona eriyor Tefvik Fikret'in derin lirik eserlerinden birisi. Özlem, şüphe, karamsarlık, şairi hiç bırakmıyor... Hassas bir bünyeye sahip olan yazar, hayata, güzelliğe medhiye okuyor, ama aynı anda ecelin dehşetini, kabrin soğukluğunu da aklından çıkarmıyor, kader, takdir karşısında insanın güçsüzlüğü, bu güzel dünyanın faniliği hakkında sitem ediyor [**Стамбульские новости**. 1909: № 8, 11:12].

Ve hakkındaki söz şöyle devam ediyor:

Tefvik Fikret bey, kendi döneminin evlâdıdır, her siyasi esintiye açık kalbi ile, zulume karşı mücadele günlerinin ağır etkisini duyan ve o zamanın zor koşullarından bunalıma girmek üzere olan Türk aydınının hassas psikolojisini kendi yaratıcılığına yansıtan bir mizaca sahip şairdir. 'Sis' adlı şiir mecmuasında o, toplumdaki ahlâksızlığı, sert rejimin kötü tesirinden dolayı yoldan sapmış hayatı, acımasız şekilde tenkit ediyor ve mücadele etmekten yorulan zihni, bâzen korkunç bir şüphe karşısında duruyor: bu durumdan çıkış yolu yok (diye düşünüyor)... İşte tam bu sebepten dolayı, şâir, Meşrutiyet ilânının ilk gününde yazdığı 'Rücû' manzumesinde hürriyetle ilgili yüksek umutlarını güzel ifadelerle dile getirmektedir.

'Rücû' yazarı, Avrupa tarzı edebiyat mensupları arasında haklı şekilde en ön plânda yer alıyor; duygusal şiir açısından ise, Türk lirik şâirlerinden, hiç kuşkusuz, en ilkidir'.

Gazete, 'Rücû' şiirinin Rusça tercümesini vermekle, eserin ne kadar okuyucuyu etkileyici olduğunu da metin üzerinde göstermektedir.

Tefvik Fikret hakkındaki yazı şu şekilde tamam oluyor:

O dönemim en iyi süreli yayın organı 'Servet-i Fünûn'ün müdürü olan Tefvik Fikret, dergi çevresine ülkenin en akıllı ve kabiliyetli şahıslarını toplayabildi ve bugün de, Türk gençliği üzerinde en büyük tesirler bırakan şâir olmaya devam etmektedir [**Стамбульские новости**. 1909: № 8, 11:12].

Fikret hakkında gazetede yer alan ikinci makale, onun, kısa hayat hikâyesinden ibarettir. Bu makaleye, onun bir şiirinin mensur tercümesi ve yazarın çalışma odasında çekilmiş enteresan bir resmi eklenmiştir.

Stambulskiye Novosti gazetesinin, 1909 yılında çıkan 8. sayısında, Tevfik Fikret'in, 'Osmanlı Millî Marşı' adlı eseri notaları ile birlikte verilmiştir. Biz, önce marş güftesini aynı adla arayıp ve Rusça çevrisi ile kıyaslamak istedik; ancak, bu başlık altında Tevfik Fikret'in eserlerinde böyle bir metne rastlamadık.

Gazetede yer almış marşın güftesinin Rusçaya tercümesi; şüphesiz, güzel bir üslûp içinde yapılmıştır. Eserdeki vatanperverlik, tantana ve gurur verici duyguların tasvirin tercümede de canlı kalması sağlanmıştır:

Мы – самоотверженная нация отважных оттоманов,

Победив деспотизм, мы покрыли себя славой героев.

Свободные сыны единого отечества, мы чувствуем единым львиным сердцем,

О Родина! Для твоего счастья мы дали клятвы в глубине наших сердец!

Припев:

Да здравствует! Тысячу раз да здравствует! Дорогая Родина!

Ты – наша душа, ты – наша слава!

Твоя земля – бесценна, прекрасна твоя вода, весна твоя – обильна!

Вот наш мир, и нет соперника, ни равного ему!

На груди твоей твои дети найдут всякий день

Новое счастье, новую любовь, новую силу и новую душу!

Припев:

Да здравствует! Тысячу раз да здравствует! Дорогая Родина!

Ты – наша душа, ты – наша слава!

Böyle bir marşın Türkçe metnini bulup okumak için çeşitli kaynaklara başvurduysak da bir sonuç alamadık. Son çare, internet idi, orayı taradık. Dikkatimizi orada, 'Osmanlı Millî Marşı' başlığı ile ilgili verilen bir haber çekti. Haberde, 2011 yılı Mayıs ayında araştırmacı ve koleksiyoner Mert Sandalcı, Nevşehir Üniversitesinde 'Türkiye'de Koleksiyon ve Koleksiyonculuk' konulu bir konferans vermiş. Sandalcı, dev koleksiyonundaki bazı parçaları tanıtarak, onların yakın tarihimiz için farkındalık yaratacak boyuttaki hikâyelerinden söz etmiş. Konuşmasında Sandalcı, 'Yoktur' diye bilinen 'Osmanlı Millî Marşı'nın söz yazarının Tevfik Fikret olduğunu bir kartpostalından öğrendiğini; marşın notalarını da bu şekilde temin ettiğini belirtmiş ve kendi kişisel çabalarıyla bando eşliğinde kayıt altına alınan marşı izleyicilere dinletmiş [Bkz. <http://www.nevsehir.edu.tr/tr/1041>]. Nevşehir Üniversitesi web sitesinde bu marşın *Hymne National Ottoman* ismiyle notalarının, birlikte bir resmi konmuştur. Biz, Rusça gazete *Stambulskiye Novosti*'de verilmiş notalar ile, bu kartpostalındaki notaların aynı olduğunu gördük. Mert Sandalcı beyin koleksiyonundaki resimde marşın Latin harfleri ile yazılmış metnini de okumak mümkündür.

“Biz fedaî milletiz, merd oğlu merd Osmanlıyız”, dizesi ile başlayan marşın güfte metnini okuyunca, onun, Tevfik Fikret’in bugün *Vatan şarkısı* diye bilinen şiiri olduğunu gördük. II. Meşrûtiyet’in ilânından doğan sevinçle, Tevfik Fikret’in bu şiiri “Osmanlı Milli Marşı” güftesi olsun diye o günlerde kaleme aldığı anlaşılmaktadır. Büyük şâirin kaleme aldığı millî marş güftesi bu şiir, bilindiği gibi şöyledir:

*Biz fedaî milletiz, merd oğlu merd Osmanlıyız;
Burc-ı istibdadı yıkdık, kahramanız şanlıyız;
Vatan, bir hakk tanır ahrârız; arslan canlıyız.
Canla, şanla, ey vatan, te'bîdine peymanlıyız...*

*Can da sen, şan da sen, hepsi sensin, yaşa;
Ey vatan, ey mübarek vatan, bin yaşa!*

*Toprağın cevher, suyun kevser, baharın bî-hazân;
İşte dünya: Bir eşin, bir benzerin yokdur, inan.
Müşfik evlâdın bulur koynunda her gün, her zemân
Başka şefkat, başka niğmet, başka kuvvet başka can.*

*Can da sen, şan da sen hepsi sensin, yaşa;
Ey vatan, ey mübarek vatan, bin yaşa!”*

Gazetede, marşın güftekarı olan Vadiye Sabra’nın da bir fotoğrafı ve hakkında da kısa bilgiler vardır. Aslı hakkında yazıda söz edilmese de, bizim kanaatimize göre, bu şahıs Lübnanlı Wadia Sabra’dır (1876-1952). Bahis konusu gazetede hakkında verilen bilgilere göre:

“Paris’te yüksek müzik okulundan mezun olan V. Sabra efendi, Doğu ve Batı müzik kültürlerini iyi bilen ve araştıran, ikisini da kendi bestelerinde kaynak olarak faydalanan, nadir bulunur Osmanlı müzisyeni olarak yetişmiştir” [2:13].

(Wadia Sabra, Lübnan Cümhuriyetinin Milli Marşının (الوطني النشيد اللبني) da bestecisidir. Söz yazarı ise, Raşid Nahiye’dir. (Bkz. http://www.muzikdersi.com/md/index.php?option=com_content&view=article&id=197:arap-muezzi-tarihi&catid=58:tarih&Itemid=182).

Gazete, V. Sabra’nın, Türkiye’deki ihtilâlden ilham alarak, Fransızların ‘*Marselyeza*’sını andıran güzel bir marş bestelemiş olduğunu yazıyor. Bu eser, hem Paris’te çok büyük ilgi görmüş, hem İstanbul’daki müzik yarışmasında birinciliği almış. Yarışma sonrası Osmanlı millî marşı olarak kabul edilmiş, deniliyor. Yazıda denildiğine göre, Tevfik Fikret, bu muhteşem müziğin rûhuna denk düşen çok güzel sözler yazmış; böylece ortaya tam bir millî marş çıkmıştır [**Стамбульские новости**. 1909: № 8, 11:13].

Demek, bâzı kaynaklarda yazılış tarihi 1328/1912 yılı olarak gösterilen, Tevfik Fikret'in *Vatan şarkısı*'nın daha önceleri kaleme alınıp yazıldığı anlaşılıyor. Ancak, 1909 yılı 11 Aralık tarihinde, İstanbul'da basılmış Rusça gazetede *Osmanlı Milli Marşı* ismi ile tercümesinin verildiğini, Fransız kartpostalındaki metinde de aynı ismin kullanıldığını görüyoruz. Tam olarak ne zaman *Osmanlı Milli Marşı*, *Vatan Şarkısı*'na çevirilip yayınlanmıştır; yahut aksine, aynı şiir marş güftesi olarak bestelenince mi bu adla anılmıştır soruları hiç şüphesiz o dönemin siyasi tutumları ile de ilişkili olmalıdır. Aynı zamanda aklımızda başka bir soru işareti daha kalıyor: Mert Sandalcı bey, bu eserin '*Yoktur*' diye bilindiğini söylüyor; demek ki, marşın başka bir adı daha olmuş. Bu soruların cevabının elbette genel olarak Türk edebiyatı uzmanlarının bilgisi dâhilinde olduğuna şüphe yoktur. Bu yazının amacı, Rusça çıkan gazetede Türk edebiyatı ile bağlı çıkan haber ve makalelere onların dikkatini çekmek ve bu yönde yeni araştırmalara vesile olmaktan ibarettir.

Kaynaklar

http://www.muzikdersi.com/md/index.php?option=com_content&view=article&id=197:arap-muezii-tarihi&catid=58:tarih&Itemid=182

<http://www.nevsehir.edu.tr/tr/1041>

SİBGATULLİNA, Elfine (2012). "Stambulskiye Novosti Gazetesi ve Türk Edebiyatı ile İlişkisi". *Türk Kültürü*, 2012/1: 97-104.

Стамбульские новости. № 1, Января 1910 года. Год второй. С. 12.

Стамбульские новости. Еженедельная иллюстрированная газета. № 8, 11 декабря 1909 года. Год первый. Константинополь, Русская типография. С.12.

EK

ВАХИД САБРА
Композитор Национального Оттоманского Гимна.

ВАХИД САБРА окончил свое высшее музыкальное образование в Париже.

Рисованная нотация композитора позволила ему одинаково глубоко понимать и воспринимать музыку Востока и Запада. Но Франция была инициатором восточной музыки, возвращаясь на родину, он закончил Константинополь с величайшими сочинениями европейского музыкального гения.

О нем можно сказать, что он, одинаково владеет обоими музыкальными языками.

Вдохновенный историческими событиями, потрясениями Турции, он сочинил гимн, который по своему общественному характеру и патристическому эпосу напоминает французскую Марсельезу. Пополненный из Парижа, гимн Вахид Сабра имел большой успех: на Константинополе на конкурсе он прошел первым и был принят как Национальный Оттоманский Гимн.

Полетный полк Теовань Фиреть бей сочинил из этого гимна слова, предано спору пуритан сь музыкой

Национальный Оттоманский Гимн

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 وَذَمَّ كَسْبًا وَافْتِنَانًا
 طاهره بیگی
 وَتَرْغِیْبًا لِّکَلِمَاتِ بَیْکَرٍ

Tempo di Marcia.

Мы — самоотверженной нации отважных
 (оттоманов,
 Нобдизь десептизмъ, мы покрыли себя сла-
 [вой героев!
 Свободные сыны единого отечества, мы чув-
 [ствуемъ единымъ языкомъ сердцемъ.
 О Родина! для твоего счастья мы дали клят-
 [ву въ глубинѣ нашихъ сердецъ!

ПРИПѢВЪ.

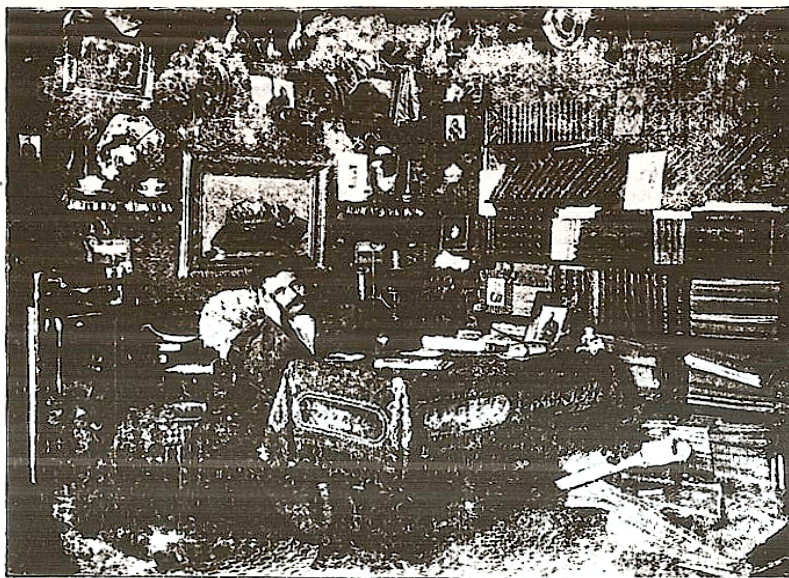
Да здравствуетъ! тысячу разъ да здравствуетъ!
 [О дороги Родина!

Ты — наша душа, ты — наша слава!...

Твоя земля — бездлина, прекрасна твои по-
 [да, весна твои — обильна!...
 Вотъ нашъ миръ, и вѣтъ соперника, ни рав-
 [наго ему!
 На груди твоей твои дѣти найдутъ всякій день
 Новое счастье, новую любовь, новую силу и
 [новую душу!

ПРИПѢВЪ.

Теовань Фиреть бей.

ТЕВФИКЪ ФИКРЕТЪ БЕЙ
выдающийся современный турецкий поэт.

БИОГРАФИЯ

«...Да! пусть прескрасна зная путь, но почему в конце
его явится беда?» — такою кончается Тевфик Фикрет бей
одно из своих глубоко-иронических стихотворений. Жизнь,
сложные, терзаемые, душительные вопросы ее экзистенциальном,
не политическом поэте. Тонкий, чудный поэтский даром не
ликовало исключительная жизнь, славная, красивая, но рядом
с ней изображении его рисуются думы и ужасы мрачные.
Тяжелость человеческого удела... Непротивоположно всегда про-
клятого на земле...

«...Кто образ твой навсегда вписал в мое творчество
сердце... Кто! срагой дала и тенью моей тени! дала,
быть может, и отдала тебе и твое, и твою — «ничто-
да!» — такою обрывается поэма из своей автобиографии, и во
всех ее произведениях звучит блаженно-красивой ак-
корде патристической музыки. Даже сборники своих стихов
она называет «Религиозной лирой».

Тевфик Фикрет бей — своим своим талантом политичес-
кой, обрывает в трудное время беспомощно и тяжелой
борьбы, не мог не шириться на себя, стояли неограниченно
турецкого ивлекновения, выжидательной на шепотке ука-
зывать предостережения усталой. На своем сборнике «Тулун»
она впервые бичует врагов, обличает, критикует, нево-
лекивную жестокость режима, и умоляет: «борьба
мысль поэта не роль отвлеченности передо широтными
смыслами, что выдана поэма. Поэт, почему, во всем про-
возглашениям Бюлентиници, «Жизнь славна победил восток,
рок или шкура» — во своем по глубины и еще думает
стихотворений «Возража не», она полагается на истинно
возвышенную широту, чтобы воздать, обрешившую свободу.

Рождаемый в 1889 году в Константинополе, Тевфик
Фикрет бей принадлежал к старому турецкому семье,
Отец его, довольно известному чиновнику, был за свои
либеральные идеи сослан на Зурфу и только после кон-
стаantinopolити Константинопули она была возвращена в Константи-
нополь. Как все выдающиеся турецкие поэты, поэт
был обделен семейным образованием в школе. Самостояте-
льно режимом, а только изучал уединясь в семейному муз-
ею во четверть столетия своей библиотеки.

Впервые «Народности», в том числе, античных исто-
рии, читая, он обнаружил среди предшественников европей-
ской школы, а по глубины чувств, как неслыханный первый
среди турецких лириков. Это чтение его оставило
глубокий отпечаток на турецкую литературу во смысле
эстетичности литературы и турецкого языка и турецкой мыс-
ли. На зову и обещаниях своих родителей, будущий директор
лучшего школы и литературы школы, литературного
переводческого ивлекения «Сурети Фурка» (Восточный муз-
еи). Тевфик Фикрет бей сумел обрести вокруг себя
все лучшие умственные и литературные силы страны, и
еще тогда, когда он не писал поэмы, ивлекения безмерно
свое влияние ивлекение на турецкую мысль, которая за-
нималась его произведениями.

Тевфик Фикрет бей, кроме своего исключительного
политического предшественника, не считая, как многозначитель-
ный свидетель турецкой культуры, и считаясь одними
из лучших турецких литературных критиков.

HYMNE NATIONAL OTTOMAN
Musique de WADIA SABRA
Paroles de TEYFIK FIARETT BEY
Tempo di Marcia.

Bir le_dâ_yi mi le_tiz mer_dogh lou mer d'Os man_li_yiz
Top_raghin djev_har souyou kev_sar ba_hâ_rin bi ha_zâne

Bur_gi is_tile da_dj yik_tik kan_ra_ma_niz chan_li_yiz Bir watan bir
Ich_tadoun_ya: bir é_chin bir ben_zé_rin yak_tour i_nâne Mouchfik ev lâ_

bak ta_nir ah_râ_riz ars_lan djan_li_yiz Djan_la chan_la ey wa_
den boudou kem_noun da her gun her zâ_mâne Bash_ka chef_ket bash_ka

REFRAIN. Maestoso
_tan ta_vi_di_ne pey man_li_yiz. Djan_da sâne.chan_da sâne hep_si
ne met bash_ka kou_vet bash_ka djâne.

sâne_sin ya_cha ey wa_tan ey mou_bâ_rek wa_tan bin ya_cha.